

STANOWISKO (opinia)
Komisji ds. wykonywania zawodu i etyki
Okręgowej Izby Radców Prawnych w Krakowie
dotyczące przedmiotu działalności kancelarii radcy prawnego
oraz możliwości jednoczesnego wykonywania zawodu radcy prawnego i zawodu
pośrednika w obrocie nieruchomościami
- w związku z zasadami wykonywania zawodu i etyki radcy prawnego

I. Przedmiot sprawy -zagadnienie podlegające rozstrzygnięciu

We wniosku o przedstawienie stanowiska przez Komisję ds. wykonywania zawodu i etyki Okręgowej Izby Radców Prawnych w Krakowie przedstawiono następujące pytania:

1. *„Czy radca prawny wykonujący zawód w ramach jednoosobowej działalności gospodarczej może mieć wpisany również inny przedmiot działalności gospodarczej obok działalności prawniczej w Polskiej Klasyfikacji Działalności Gospodarczej a w szczególności czy tym innym przedmiotem działalności gospodarczej może być pośrednictwo w obrocie nieruchomościami?”*
2. *„Czy jednoczesne wykonywanie zawodu radcy prawnego oraz zawodu pośrednika w obrocie nieruchomościami jest zgodne z zasadami wykonywania zawodu i nie jest sprzeczne z etyką zawodową?”*

II. Źródła prawa i materiały wykorzystane do zajęcia stanowiska

W niniejszym stanowisku uwzględniono regulacje następujących aktów prawa powszechnego i aktów samorządowych:

1. ustawa z dnia 6 lipca 1982r. o radcach prawnych (tekst jedn. Dz. U. z 2016r., poz. 233, zm. w Dz. U. z 2016r., poz. 1311), zwana dalej „u.r.p.”
2. ustawa z dnia 2 lipca 2004r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn. Dz. U. z 2015r., poz. 584, ostatnia zm. Dz. U. z 2016r., poz. 1165), zwana dalej „u.s.d.g.”
3. ustawa z dnia 21 sierpnia 1997r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jedn. Dz. U. z 2015r., poz. 1774, ostatnia zm. Dz. U. z 2016r., poz. 1250), zwana dalej „u.g.n.”
4. ustawa z dnia 16 kwietnia 1993r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz. U. Nr 153, poz. 1503, ostatnia zm. Dz. U. z 2009r. Nr 201, poz. 1540), zwana dalej „u.z.n.”
5. Kodeks Etyki Radcy Prawnego, stanowiący załącznik do uchwały Nr 3/2014 Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z dnia 22 listopada 2014r. (<http://kirp.pl/etyka-i-wykonywanie-zawodu/etyka/kodeks-etyki-radcy-prawnego/>), zwany dalej „KERP”

6. Regulamin wykonywania zawodu radcy prawnego, stanowiący załącznik do uchwały nr 94/IX/2015 Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 13 czerwca 2015r. (<http://bibliotekakirp.pl/items/show/426>), zwany dalej „Regulaminem”

III. Analiza zagadnień przedstawionych we wniosku

Odnosnie do pytania 1:

1. Art. 8 ust. 1 u.r.p., określa dopuszczalne formy wykonywania zawodu radcy prawnego. Jedną z nich jest kancelaria radcy prawnego.

2. Zgodnie z u.s.d.g., działalnością gospodarczą jest m.in. „działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły” (art. 2), zaś przedsiębiorcą jest m.in. „osoba fizyczna (...) - wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą” (art. 4 ust. 1).

Oznacza to, że osoba wykonująca we własnym imieniu i indywidualnie zawód radcy prawnego w sposób zorganizowany i ciągły (prowadząc kancelarię radcy prawnego) jest przedsiębiorcą w rozumieniu u.s.d.g., a w konsekwencji ciąży na niej wiele obowiązków określonych w tej ustawie, w tym w szczególności powinna najpóźniej w dniu rozpoczęcia wykonywania zawodu w sposób zorganizowany i ciągły złożyć wniosek o wpis do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (art. 14 ust. 1 i 2 u.s.d.g.).

3. Zgodnie z § 13 Regulaminu, „Przedmiotem działalności kancelarii radcy prawnego oraz spółki prawniczej, której wspólnikami są radcowie prawni i adwokaci nie może być działalność inna niż świadczenie pomocy prawnej i świadczenie usług przez osoby, co do których przepisy prawa dopuszczają wspólną działalność”. W pkt 5 § 2 Regulaminu wyrażenie „kancelaria radca prawnego” zdefiniowano jako „formę wykonywania zawodu we własnym imieniu i na własny rachunek przez radcę prawnego prowadzącego działalność gospodarczą”. W art. 8 ust. 1 u.r.p. określono osoby, z którymi radca prawny może prowadzić wspólną działalność w ramach wskazanych rodzajów spółek – są to, oprócz adwokatów, rzecznicy patentowi, doradcy podatkowi lub prawnicy zagraniczni wykonujący stałą praktykę na podstawie przepisów ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej. Z uwagi na powyższe regulacje ustawowe i samorządowe, a w szczególności sposób sformułowania § 13 Regulaminu nie budzi wątpliwości, że ostatnia część jego regulacji („świadczenie usług” innych niż pomoc prawna) odnosi się nie do radcy prawnego, lecz osób, które – zgodnie z przepisami prawa – mogą wspólnie z nim prowadzić działalność, a zatem dotyczy przedmiotu działalności spółki prawniczej a nie indywidualnej Kancelarii.

Powyższe oznacza, że z uwagi na regulację § 13 Regulaminu przedmiotem działalności kancelarii radcy prawnego może być wyłącznie świadczenie pomocy prawnej a nie inna działalność. W szczególności przedmiotem działalności kancelarii radcy prawnego nie może być pośrednictwo w obrocie nieruchomościami. Jest to

innego rodzaju działalność niż świadczenie pomocy prawnej przez radcę prawnego, na co wskazuje ich odrębne uregulowanie – w przypadku świadczenia pomocy prawnej przez radcę prawnego zawarte w u.r.p., a w przypadku pośrednictwa w obrocie nieruchomościami zawarte w rozdziale 2 Działu V u.g.n. (w tym dotyczące obowiązku w zakresie ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone w związku z wykonywaniem ww. działalności).

4. Powyższa regulacja Regulaminu, który został wydany w wykonaniu upoważnienia zawartego w art. 60 pkt 8 lit. f u.r.p., pozostaje w zgodzie z przepisami u.r.p. - art. 8 u.r.p. przewiduje zamknięty katalog form wykonywania zawodu radcy prawnego, wskazując m.in. kancelarię radcy prawnego, zaś zgodnie z art. 4 u.r.p., wykonywanie zawodu radcy prawnego polega na świadczeniu pomocy prawnej. Moim zdaniem, powyższe oznacza, że forma działalności, jaką jest kancelaria radcy prawnego, została zastrzeżona wyłącznie do świadczenia przez radcę prawnego pomocy prawnej (wykonywania zawodu radcy prawnego).

5. Nie można wykluczyć, przy zachowaniu wielu warunków, prowadzenia przez osobę, która posiada tytuł zawodowy radcy prawnego i wykonuje ten zawód, również innego rodzaju działalności gospodarczej (o czym poniżej). Jednakże z uwagi na ww. regulacje, z których wynika, że w ramach kancelarii radcy prawnego nie może być prowadzona inna działalność gospodarcza niż świadczenie pomocy prawnej przez radcę prawnego, a także z uwagi na przepisy prawa (zwłaszcza przepisy u.s.d.g.) odnoszące się do wpisów do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (dalej „CEIDG”), firmy indywidualnego przedsiębiorcy, numeru identyfikacji REGON, numeru identyfikacji podatkowej (NIP) oraz innych zagadnień prawnopodatkowych, konieczne jest prowadzenie obu tych działalności (radcowskiej i innej) w różnych formach prawnych. Oczywiście może to powodować problemy. Ale nie budzi wątpliwości konieczność odróżnienia działalności polegającej na wykonywaniu zawodu radcy prawnego od innego rodzaju działalności osoby, która posiada tytuł zawodowy radcy prawnego. Można jedynie formułować w tym zakresie postulaty *de lege ferenda* odnośnie do regulacji u.s.d.g. dotyczącej wpisu do CEIDG osoby fizycznej jako przedsiębiorcy (i w konsekwencji odnośnie do innych regulacji prawnych – dotyczących REGON, NIP, itp.).

Oдноśnie do pytania 2:

Ani przepisy prawa powszechnego ani regulacje samorządowe nie zawierają ogólnego zakazu prowadzenia przez czynnego (tj. wykonującego zawód radcy prawnego) radcę prawnego innego niż świadczenie pomocy prawnej rodzaju działalności gospodarczej. Jednakże z uwagi na charakter zawodu radcy prawnego jako zawodu zaufania publicznego, który oznacza w szczególności, że relacja radcy prawnego z każdym klientem musi opierać się na zaufaniu, a to wymaga m.in. zachowania przez radcę prawnego niezależności oraz tajemnicy zawodowej, nie

każda działalność będzie dopuszczalna, a nawet jeśli jest dopuszczalna, będzie podlegać istotnym warunkom i ograniczeniom.

Przede wszystkim do takiej sytuacji odnosi się art. 25 ust. 1 KERP. Stanowi on, iż „Radca prawny nie może zajmować się sprawami ani w jakikolwiek sposób uczestniczyć w czynnościach, które ograniczałyby jego niezależność, uwłaczały godności zawodu, podważały do niego zaufanie albo groziły naruszeniem tajemnicy zawodowej”. Postanowienia KERP określają szczegółowe obowiązki radcy prawnego związane z zasadą niezależności (zwłaszcza postanowienia dotyczące unikania konfliktu interesów, które uzupełniają ustawowy zakaz działania w sytuacji konfliktu interesów przewidziany w art. 15 u.r.p.) i ochrony tajemnicy zawodowej.

Moim zdaniem, pośrednictwo w obrocie nieruchomościami samo z siebie nie jest oczywiście działalnością, o której mowa w ww. postanowieniu KERP. Natomiast nie budzi wątpliwości, że jeśli radca prawny zajmuje się taką działalnością, jest zobowiązany w każdym przypadku (każdej czynności) przestrzegać ww. dyrektyw, tj. w każdym przypadku zbadać, czy zamierzona czynność nie naruszy zasad wykonywania zawodu i etyki radcy prawnego (ocena *ad casum*), a jeśli tak – nie powinien jej wykonać. Moim zdaniem, wpływ na niezależność radcy prawnego może mieć w szczególności wykonywanie ww. działalności na zlecenie określonego podmiotu w połączeniu z jednoczesną jego obsługą prawną w tej samej sprawie.

Ponadto, należy pamiętać, że tego rodzaju działalność osoby, która równocześnie wykonuje zawód radcy prawnego, musi odbywać się z zachowaniem reguł staranności, zgodności z prawem, nie może też w inny sposób naruszać godności zawodu. Dbanie o godność zawodu jest jednym z podstawowych obowiązków radcy prawnego. Obowiązek ten statuuje art. 11 KERP. Takie podejście przedstawiła także A. Woroniecka, komentarz do art. 15 KERP, w: T. Scheffler (red.), Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz, C-H. BeckWarszawa 2016r., s. 131: „Zaufanie do zawodu może zostać naruszone również przez zajmowanie się przez radcę prawnego sprawami bądź uczestniczeniu w czynnościach bez zachowania reguł i wymogów, których należałoby oczekiwać od prawnika – profesjonalisty zajmującego się tego rodzaju sprawami lub czynnościami, nawet jeżeli nie są one dokonywane w ramach wykonywania zawodu radcy prawnego. Radca prawny nie może, np. wykonując czynności jako biegły, nie wiedzieć, w jakiej sytuacji biegły zobowiązany jest wyłączyć się ze sprawy”.

Z uwagi na ww. zasadę zaufania osoba, wykonująca równocześnie działalność polegającą na świadczeniu pomocy prawnej jako radca prawny i innego rodzaju czynności, musi wyraźnie, w sposób niebudzący wątpliwości klienta oraz innych osób, których dotyczą te czynności lub wobec których są one podejmowane, wskazać, czy zajmuje się sprawą (realizuje zlecenie) jako radca prawny (wykonuje zawód radcy prawnego), czy też w innym charakterze (np. jako pośrednik w obrocie nieruchomościami). Brak takiego wskazania może wprowadzić klienta w błąd (m.in. co do zakresu uprawnień zawodowych, podstaw odpowiedzialności zawodowej czy zakresu ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej), skutkiem czego może być pociągnięcie radcy

prawnego m.in. do odpowiedzialności dyscyplinarnej, o której mowa w art. 64 ust. 1 u.r.p., lub odpowiedzialności za czyn nieuczciwej konkurencji w rozumieniu art. 10 ust. 1 u.z.n. W kontekście ww. kwestii należy pamiętać, że – zgodnie z art. 4 KERP – przy wykonywaniu czynności zawodowych radcy prawnego radca prawny powinien używać wyłącznie tytułu zawodowego radca prawny.

IV. Konkuzja:

W związku z powyższą analizą w opinii Komisji ds. wykonywania zawodu i zasad etyki:

- 1. Przedmiotem działalności kancelarii radcy prawnego może być wyłącznie świadczenie pomocy prawnej a nie inna działalność gospodarcza. Nie można, w ramach tej formy wykonywania zawodu (która równocześnie jest działalnością gospodarczą), wykonywać innej działalności gospodarczej.**
- 2. W obecnym stanie prawnym nie ma ogólnego zakazu prowadzenia przez osobę, która jest radcą prawnym i wykonuje ten zawód, prowadząc kancelarię radcy prawnego, innej działalności gospodarczej, w tym pośrednictwa w obrocie nieruchomościami (z ww. zastrzeżeniem dotyczącym przedmiotu działalności kancelarii radcy prawnego). Jednakże art. 25 KERP przewiduje - z uwagi na charakter zawodu radcy prawnego jako zaufania publicznego - istotne ograniczenia zajmowania się pewnymi sprawami i uczestniczenia w pewnych czynnościach. W każdym przypadku radca prawny, także gdy zamierza zrealizować czynność w ramach innej niż prawnicza działalności, musi ustalić, czy – w świetle zasad wymienionych w art. 25 KERP, które uszczegółwiają inne postanowienia KERP – ta czynność jest dopuszczalna. Radca prawny musi również wyraźnie, w sposób niebudzący wątpliwości klienta oraz innych osób, których dotyczą te czynności lub wobec których są one podejmowane, wskazać, czy prowadzi sprawę (realizuje zlecenie) jako radca prawny czy też w innym charakterze. Ponadto, radca prawny nie może, wykonując tego rodzaju działalność, naruszać godności zawodu radcy prawnego.**

Zastrzeżenie:

Powyższa opinia nie jest wiążąca dla organów samorządu radców prawnych.

Kraków, dnia 9.09.2016r.

radca prawny dr Monika Skowrońska
członek Komisji ds. wykonywania zawodu i etyki OIRP w Krakowie